

פתיח התורה

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 123

ויחי תש"ע

שקל שקי כבר נראה אלי בלזו בארץ כנען, ואם כן גם פה
במצרים תשרה השכינה.

"וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה" (מח ח)

פירש רש"י, שביקש יעקב לברכס ונסתלקה שכינה ממנו. לפי
שעתיד ירבעם ואחאב לצאת מהם.

מקשה הרב מאיר בנימין זנון זצ"ל בספרו "באר בשדה":
למה נסתלקה השכינה כשראה יעקב את ירבעם ואחאב. וכי
משאר השבטים לא יצאו רשעים, מדוע כשבירך אותם לא
עזבה אותו השכינה?

ומתוך הרב אברהם פלאגי בספרו "אברהם אנוכי",
שהשכינה לא הסתלקה בגלל ירבעם ואחאב, אלא מפני
שכשיעקב ראה שאלה יהיו מנכדיו, באה עליו עצבות וזו
סיבת הסתלקות השכינה. ואח"כ כשראה אצל שאר
השבטים דברים כאלו כבר לא באה אליו עצבות, מפני שכך
דרכו של אדם. כששומע פעם ראשונה שמועה רעה מתרגש
ונבהל אבל אח"כ כבר מתרגל. ולכן כשבירך את שאר
השבטים, למרות שראה שיצאו מהם אנשים לא הגונים לא
הסתלקה השכינה.

"ויברך את יוסף ויאמר" (מח טו)

אלה דברי הזוהר הקדוש על פסוק זה, מתורגמים עם פירוש
הסולם: במקרא זה יש להסתכל בו, שכתוב ויברך את יוסף,
ולא מצאנו כאן ברכה שיברך את יוסף, אלא לבניו, ואם
לבניו, היה לו לומר ויברכס, מהו שאומר ויברך את יוסף,
ולא מצאנו כאן שיתברך יוסף. א"ר יוסי וכו', כתוב "ויברך
את יוסף" שהוא ברכת בניו, וכשמתברכים בניו, הוא מתברך
תחילה, על כן כתוב גם כן יוסף, כי בניו של אדם ברכתו הוא.

לפי זוהר זה מפרש בעל חובת התלמידים דברי הגמ' (ברכות
ז. א) אמר לי [הקב"ה], ישמעאל בני ברכני, אמרתי לו יהי רצון
מלפניך וכו' ותתנהג עם בניך במידת הרחמים וכו' דלכאורה
ביקש הקב"ה שיברכהו, ואילו הוא בירך את בני ישראל, ולפי
דברי הזוהר מתורץ, שברכת הבנים היא ברכה לאב. ("אוצר
אפרים")

"המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים ויקרא בהם

שמי ושם אבותי" (מח טז)

אומר הרב משה פולק זצ"ל בספרו "וידבר משה" על פי מה

**"ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויהי ימי יעקב
שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה ויקרבו ימי ישראל
למות" (מז כח)**

הקשה הרב האברבנאל, מה משמיע לנו הפסוק, והרי כבר
בפרשה הקודמת כתוב שיעקב הגיע למצרים בגיל 130, ואם
פרשתנו מספרת לנו שחי במצרים שבע עשרה שנה, אם כן
ברור שהוא היה בן 147 שנה? ועוד, "ויקרבו ימי ישראל
למות", מנין ידע שקרבו ימיו? ואם תאמר, שהיה חולה, אין
זה נכון שהרי רק בעוד כמה פסוקים נאמר "ויהי אחרי
הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חולה?"

ובספר "קול יבשר" מתוך הרב יוחנן קירשבוים זצ"ל ע"פ
דברי בעל הטורים, שמה שיעקב אבינו חי רק 137 שנה וחסרו
לו 33 שנה מימי אביו, זה מפני שגרם את מיתת רחל אמנו
שאמר שמי שלקח את התרפים לא יחיה. ובה נגזר עליו
למות קודם זמנו ונחסרו מימיו שנים כמנין "יחיה". ואם כן,
הכל ברור. באמת התורה אומרת שיעקב חי 17 שנה בארץ
מצרים ועכשיו כבר ידוע שהוא בן 147. אלא, ממשיכה
התורה לומר ש"ויהי ימי יעקב שני חייו", כלומר, תכלית
וסוף חייו של יעקב הם רק 147 שנים. מפני שגרם לרחל
למות. וממילא ידע יעקב שקרבו ימיו וקרא ליוסף לבקשו
שיקבור אותו במערת המכפלה.

"אם נא מצאתי חן בעיניך" (מז כט)

שואל ה"תכלת מרדכי" מדוע נאמר מצאתי בלשון עבר,
לכאורה היה לו לומר אם אמצא חן או אם מוצא אני חן
בעיניך.

ומסביר ה"תכלת מרדכי", שכאשר יוסף היה בנסיון גדול עם
אשת פוטיפר, צייר לעצמו דמות של אביו ועל ידי זה ניצל מן
החטא, ועל זה אמר לו יעקב הרי אז מצאתי חן בעיניך, אם
כן בעד זה אני מבקש ממך לקבור אותי במערת המכפלה.

"ויאמר יעקב אל יוסף וגו' נראה אלי בלזו בארץ כנען" (מח ג)

מקשה הרב פנחס שפירא בספרו "צפנת פענח" בשביל מה
מזכיר יעקב שלזו נמצאת בארץ כנען, ומסביר, שאין השכינה
שורה בחוץ לארץ אלא אם כן שרתה על אותו אדם בארץ
ישראל, ועכשיו בחו"ל זה המשך הנבואה. כפי שהיה עם
הנביא יחזקאל שהתנבא בבבל מפני שתחילת נבואתו היתה
בארץ ישראל. לכן כשרצה יעקב אבינו ע"ה לברך את בני
יוסף, ורצה שתהיה השכינה שרויה במעשה ידיו אמר והזכיר

מביא ר' אברהם פלאגי בספרו "אברהם אנוכי" בשם ר' יוסף שאול נכדו של הגאון "פתחי נדה" זצ"ל לפרש פסוק זה. כאשר אדם עושה עברה אם לכל הפחות עשה אותה בלי כוונה עוד יש איזו התנצלות. לעומת זאת, כשאדם עושה מצוה, כמובן שמן הראוי שיעשה אותה עם כל הכוונה. אך אם את המצוות הוא עושה בלי כוונה ואת העברות בכוונה, הרי זה ממש עסק ביש.

והנה אומר יעקב אבינו, כשהלכו שמעון ולוי להרוג את שכם הרי היה בזה מעשה מצוה. ודוקא שם עשו את זה בלי כוונה, "כי באפם" - בכעסם הרגו איש. ולעומת זאת כאשר עשו עברה, מכרו את יוסף, דווקא שם זה היה עם כוונה "וברצונם עקרו שור". והרי זה הפך ממה שהיה צריך להיות.

"אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל" (מט ז)

פירש רש"י שבני שבט שמעון יהיו מלמדי תינוקות. אומר הרב יאיר ציון בספרו "דברי יאיר" לפרש בדרך הלצה. למה קללם דוקא בקללה זו, מפני שחז"ל אומרים לא הקפדן מלמד. והוא קלל אותם ארור אפס כי עז, וא"כ כשכבר אפס עבר ובטל מן העולם, מן הראוי שיהיו מלמדים.

"מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך" (מט ז)

מביא בספר "אוצר אפרים" כשהרה"ק ר' יהושע אשר מפאריסוב זי"ע היה צריך להשיא בתו שכבר באה בשנים, ולא היה מזדמן לו שידוך עבורה, היה לו מזה עגמת נפש עד למאד. פעם אחת נתגלה לו אביו היהודי הקדוש מפרשיסחא זי"ע בחלום, ואמר לו על הפסוק "מאשר שמנה לחמו". דיש שלשה מיני זווגים: שבת וכנסת ישראל, נשמה עם הגוף, ואיש ואשה, וכל השלשה זווגים הללו ביד ה' לבדו הם, והוא בכבודו מזווג כל הזווגים הנ"ל, וזהו "מאשר" כלומר האותיות היוצאות מתיבת "אשר", דהיינו האותיות שלאחר אותיות "אשר" (בי אחר א', תי אחר ש', שי אחר ר') הוי "שבת" הרי שמרומז בזה זווג של השבת וכנסת ישראל, "שמנה" אותיות "נשמה" רומז לזווג הגוף עם נשמה, "לחמו" רומז לאשה הנקראת לחם כדרשת חז"ל (שמות רבה) עה"פ (בראשית ל"ט ו) "כי אם הלחם", ועל כל הזווגים האלו סיים הפסוק, "והוא יתן", שהקב"ה יתן אותם עכד"ק. וכן הוה שתיכף הזמין לו השי"ת שידוך עבור בתו. ("בישורן מלך")

שאמרו רבותינו ז"ל בגמרא במסכת סוטה שנגאלו ישראל ממצרים בזכות שלא שינו את שמותם. ואם כן זה שאמר יעקב המלאך הגואל אותי יברך את הנערים בממון, ועם כל זה לא ישנו את שמם. וגם אחרי שיצליחו מאד עדיין יקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק.

"וידגו לרוב בקרב הארץ" (מח טז)

בספר "תוספות חיים" (הובאו דבריו ב"זכרון ישראל") מבאר פסוק זה על פי הגמרא במסכת שבת דף ע"ז: תנו רבנן שלושה כל זמן שמזקינין מוסיפין גבורה, ואלו הן דג, נחש וחזיר. והנה ידוע כאשר מגיע האדם לעת זקנתו כלים כוחותיו מעט מעט. ועל זה ביקש דוד המלך "אל תשליכני לעת זקנה ככלות כוחי אל תעזבני" וזה מה שמברך אותם יעקב "וידגו" שיהיו כמו דגים, שכל זמן שמזקינים מוסיפים גבורה.

"בקרב הארץ" (מח טז)

הקשה בספר "מעשה ה'" מה ענין זה של בקרב הארץ, וכי חשבנו שידגו בשמים? ומתוך הרב שלמה גנצפריד זצ"ל בספרו "אפיריון" על התורה, על פי מה שכתוב בגמרא במסכת מגילה, שכשאמר להם יהושע לבני יוסף "אם עם רב אתה עלה לך היערה" כלומר, לכו והחביאו את עצמכם ביערות כדי שלא תשלוט בכם עין הרע. אמרו לו, אנו מזרעו של יוסף שלא שלטה בו עין הרע.

ולפי זה יש לומר, שכשיעקב מברך את בני יוסף אומר להם "וידגו לרוב" ואף על פי שירבו לא יצטרכו להתחבא ביערות אלא יוכלו לשבת בקרב הארץ לא כשאר אנשים שצריכים לפחד מעין הרע.

"בסודם אל תבוא נפשי בקהלם אל תחד כבודי" (מט ו)

מפרש האלשיך הקדוש שיעקב טוען כאן נגד שמעון ולוי, כי הנה כשיוסף עמד בנסיון צייר לנגד עיניו את דיוקנו של אביו ועיי זה התגבר על יצרו ועמד בנסיון. וזה טוען יעקב אבינו, מדוע אצלכם כשקורח חלק על משה, וכשזמרי בן סלוא הביא את המדינית, מדוע לא ציירו את דמותי לפניהם כדי שיוכלו לעמוד בנסיון, וזהו "בסודם אל תבוא נפשי בקהלם אל תחד כבודי".

"כי באפם הרגו איש וברצונם עקרו שור" (מט ו)

פירש רש"י, הרגו איש הכוונה לשכם. עקרו שור הכוונה ליוסף.

